

GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİ VE MİKROFİNANS UYGULAMALARININ ÖNEMİ

Prof. Dr. Şermin ŞENTURAN
Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak/Türkiye
senturansermin@gmail.com

Nesibe ŞENTÜRK
Beykent Üniversitesi Doktora Öğrencisi, İstanbul/Türkiye
nesibesenturkk@gmail.com

ÖZET

Dünyada yaşanan küreselleşme ve gün geçtikçe bu olgunun hızlı dönüşümü dünya ülkelerini bu döngüyü doğru algılamaya ve yönetmeye yönlendirmektedir. Ülkelerin ekonomik refah düzeyleri ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmalarının sonucunda artar. Girişimciler bu kalkınmayı gerçekleştirebilecek motor gücü olarak rol oynamaktadırlar. Bu noktada Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin genç nüfus oranı göz önüne alındığında bölgesel girişimcilik faaliyetlerini yönetmedeki eğilimlerin belirlenmesi genel ülke ekonomisinin sürdürülebilirliği anlamında büyük önem arz etmektedir. Toplumda potansiyel girişimci olarak görülmesi gereken kadın ve genç girişimciler ile engellilerin girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu destek kapsamında en hızlı ve etkin bir şekilde uygulamaya konulabilecek bir teşvik aracı olan mikro finans yöntemi de incelemeye değer bir finansman unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada öncelikle girişimcilik olgusu üzerinde durularak, Türkiye’de girişimcilik faaliyetleri ile ilgili bilgiler verilmekte; bunun yanı sıra, girişimcilik teşvikleri kapsamında mikro finans kredi uygulamaları üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Bölgesel kalkınma, Mikrofinans

ABSTRACT

Globalization throughout the world and the rapid transformation of this fact every day leads the world's countries to manage and accurate detection. Economic prosperity of each country increases as a result of economic, social and cultural development. Entrepreneurs play a role as a power engine to carry out this development. At this point, given the proportion of young people in a developing country such as Turkey to determine trends in managing regional entrepreneurial activities are of great importance in terms of the sustainability of the country's economy. To support the entrepreneurial activities of female entrepreneurs, young entrepreneurs and people with disabilities who should be seen as a potential entrepreneur is of great importance. This support is part of the most rapid and effective method of value to the investigation of a means of promoting micro-finance can be applied emerges as a financing element. In this study, firstly theoretical information is given about the entrepreneurship in general by giving information about the the entrepreneurship in Turkey; in addition the study focuses on the micro-finance application under entrepreneurial incentives.

Keywords: Entrepreneurship, Regional development, Microfinance

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı; girişimcilik olgusu ve bu olgunun bugünkü güncel verilerini ele alarak girişimciliği teşvik etmesi beklenen mikrofinans uygulamalarını ele almaktır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda girişimciliğin ekonomik süreçteki önemi incelenerek, bu süreçte Türkiye’deki girişimcilerin ekonomiye katkıları değerlendirilecektir. Belirtilen hususlar çerçevesinde literatür taraması yapılmış, girişimciliğin tanımlarına, Türkiye’deki girişimcilik ile ilgili güncel veriler ve raporlara yer verilmiş, bunun yanı sıra mikrofinans uygulamalarının girişimcilik üzerindeki etkilerinin belirlenmesi kapsamında bir çalışma yürütülmüştür.

Dünyadaki hareketler sonucunda piyasalarda meydana gelen çeşitli değişimler ülkeler açısından ekonomik anlamda çeşitli zorluklar meydana getirmektedir. Bu noktada özellikle girişimcilerin yatırım odaklı amaçlarının belirlenmesinde ve hayata geçirilmesinde çeşitli kısıtlamalar ortaya çıkmaktadır. Girişimciliğin doğru tanımlanması ve potansiyel girişimcilerin bu tanımlamadaki algılarının ölçülmesinin ve çıkan sonuçların özellikle bölgesel ekonomiler üzerinde etkilerinin belirlenmesi büyük öneme sahiptir. Bu çalışmanın önemi; günümüz girişimciliğinin boyutlarının belirlenmesi ve girişimcilik algılarının bölgesel ekonomilere katkısına yöneliktir. Bununla birlikte tüm bu faktörlerin bölgesel ekonomileri kalkındırmada itici güç olarak kabul edilen mikrofinans olgusuna etkilerinin incelenmesi çalışmanın ikinci bölümünü oluşturmaktadır.

2. Girişimcilik Kavramı ve Çeşitleri

Girişimci kavramı Fransızca “*entreprendre*” ve İngilizce “*entrepreneur*” kelimelerinden gelmekte ve “bir şey yapma” anlamına gelmektedir (<http://www.tusiad.org.tr>).

Schumpeter girişimciliği “girişimsel faaliyetleri başlatan olası bileşimleri; yeni ürün ya da hizmetlerin, yeni üretim yöntemlerinin, yeni pazarların, yeni arz kaynaklarının ve yeni organize olma biçimlerinin ortaya konması” olarak açıklamaktadır (Cansız, 2007, s.6).

Girişim ve girişimcilik olguları günümüzde ekonomik yaşamın önemli öğeleri haline gelmiştir. Ekonomik kalkınmada temel bir etken olan girişimcilik, iş yaşamı ve dolayısıyla ekonomik döngünün vazgeçilmez bir unsurudur. Gelişen ekonomilerin devamlılığı ve geliştirmekte olan ekonomilerin de sürdürülebilir başarı kazanmalarında en etkin rol girişimciliğe düşmektedir. Bireysel başarıların toplumsal amaçları da karşılaması yönünde hareket etmek zorunluluğu olan girişimciliğin ekonomik yönünün yanında toplumsal yönünde olması, bu olguyu çok yönlü fayda sağlayan önemli bir unsur haline getirmektedir.

Girişimcilik yarattığı ekonomik imkânlar ve bu imkânların istihdama etkisi nedeniyle oldukça güçlü bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir. Bu güçlü kavramın genel özellikleri başta yeni bireysel girişimcilik faaliyetleri olmak üzere, **mevcut kurumları yeni** girişimci olgulara adım atmak konusunda destekleyen önemli unsurlardır. Nitekim bu önemli unsurlar hem girişimciliği var etmekte hem de var olan faaliyetleri sürdürülebilir kılmakta olan değer unsurlarıdır.

Girişimcilik özellikleri doğuştan itibaren bizimle gelen şans faktörlerini de içeren bireysel özelliklerin gelişmesinin yanında, bir takım psikolojik, sosyal ve kültürel etkenlerle de şekillenmekte olan genel özelliklerin bir araya gelmesiyle tam anlamıyla anlam bulmaktadır. Bununla birlikte girişimcilik salt belli bir insan becerisi ve buna bağlı sermayeyi temsil etmez, dengesizlikten dengeye doğru bir uyum unsurudur (Doğan, 2010, s.25).

Girişimciliğin temel özellikleri genel olarak şöyle tanımlanmaktadır (Boone ve Kurtz, 2000, s.210); Yenilikçi, yaratıcı, kendine güven özelliği ve iyimserlik, içsel kontrol, risk alma kabiliyeti, başarıma ihtiyacı, belirsizlik ve başarısızlığa karşı tolerans oluşturma, yüksek enerji seviyesi ve vizyon sahibi olmak başarılı girişimciliğin anahtarları niteliğindedir.

Girişimcilik olgusu geçmişten günümüze kadar süre gelen modernleşme ile birlikte bunun etkilerinden ekonomik hayatın önemli unsuru olması nedeniyle yakından etkilenmiştir. Girişimcilik bu süreçte bireysel ve kurumsal olmak üzere iki yönüyle dikkat çeken bir olgu olarak kendi içinde tanımlanmıştır. Elbette bu iki ayrı durum girişimciliğin meydana getirdiği türleri de etkilemiştir.

Girişimcilik türleri alanlara göre şekillenmiştir. Bu alanlar, işin büyüklüğüne, niteliğine ve işin mülkiyet durumuna göre şekillenmekte ve alt unsurlara ayrılmaktadır (Özkul, 2008, s.15);

İşin Büyüklük Durumuna Göre Girişimci Türleri: Küçük ve Orta Ölçekli Girişimciler, Büyük Girişimciler

İşin Niteliğine Göre Girişimci Türleri: Yenilikçi Girişimcilik, Tepkisel Girişimcilik, İç Girişimcilik, Kurumsal Girişimcilik, Girişimci Girişimcilik

İşin Mülkiyet Durumuna Göre Girişimci Türleri: Piyasa Ekonomisi Girişimciliği, Kamu Girişimciliği”

Girişimcilik her yönü ile ülkelerin araştırma konularının en başında yer almaktadır. Nitekim ülkelerin çeşitli kamu ve özel kuruluşlarının ekonomik rapor hazırlarken başvurdukları girişimcilik verileri gelecek dönemki ekonomik ve kalkınma planları için ciddi istatistiksel dayanak olmaktadır.

Türkiye’deki girişimlerin, yenilik ve ekonomik katma değer açısından son dönemde önemli bir atılım ve katkı unsuru olmadıkları gibi, ölçek olarak da büyüyemedikleri gözlemlenmiştir. Türkiye’de küçük ve orta ölçekli işletmeler (250 işçiden az işçi çalıştıran) toplam işletme sayısı içindeki pay yüzde 99,9’dur (TÜİK 2012). Dünya’nın birçok ülkesinde de durum böyle olmakla beraber, Türkiye’de 19’dan az işçi çalıştıran girişimlerin toplam girişimlere oranı yüzde 98,5 gibi oldukça yüksek bir düzeydedir. Bu oran Almanya’da yüzde 80’in biraz altında, ABD’de ise yüzde 70’in biraz üzerindedir. OECD ülkeleri arasında 20 veya daha çok işçi çalıştıran işletmelerin, toplam işletmelere oranının yüzde 5’in altında olduğu iki ülke bulunmaktadır: Yunanistan (%4,8) ve Türkiye (%1,5) (OECD 2012).

Türkiye’de Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi olarak nitelendirilen 2007-2013 yılları arası dönemde; ekonominin dış ticaret kolunda ciddi rekorlarının kırıldığı bir dönem niteliği taşımaktadır. Özellikle bu dönemin ilk yılında Türkiye’nin ihracatı,

2011’de ise dış ticaret açığı Cumhuriyet tarihinde ilk kez 100 Milyar Dolar’ı geçmiştir. 2011 yılında ise ihracat yaklaşık 134,9 Milyar Dolar, ithalat ise 240,8 Milyar Dolar düzeyine ulaşmıştır(<http://www.kalkinma.gov.tr>).

Tablo 1. Temel Ekonomik Gelişmeler (2007-2013)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GSYH (Milyar Dolar, Cari)	648,8	742,1	616,7	731,6	774,2	799,3	858,0
Kişi Başı Milli Gelir (GSYH, Dolar)	9.240	10.438	8.559	10.022	10.469	10.673	11.318
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	46,2	46,9	47,9	48,8	49,9	49,6	49,6
İşsizlik Oranı (Yüzde)	10,3	11,0	14,0	11,9	9,8	9,0	8,9
İhracat (Milyar Dolar)	107,3	132,0	102,1	113,9	134,9	149,5	158,0
Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-62,8	-69,9	-38,8	-71,6	-105,9	-90,0	-95,0
TÜFE Yıl Sonu	8,4	10,1	6,5	6,4	10,5	7,4	5,3

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2013 Yılı Programı.

2007-2013 arasındaki dönemde temel ekonomik gelişmeler değerlendirildiğinde aşağıdaki yorumlar yapılabilir;

- 2009 yılında Türkiye ekonomisi yüzde 4,8 oranında küçülmüştür.
- Takip eden 2010 ve 2011 yıllarında ise GSYH yüzde 8,9 ve yüzde 8,5 oranında artmıştır.
- Bir önceki dönemden devralınan yüzde 10,3 oranındaki işsizlik, Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde dalgalı bir seyir izlemiştir,
- İşsizlik oranı 2009’da yüzde 14 seviyesine çıkmış, 2011 yılında tekrar tek haneli rakamlara düşen işsizlik oranı, 2013’de yüzde 8,9 olarak kaydedilmiştir.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi dış ticaret rekorlarının kırılmaya devam edildiği bir dönem olmuştur.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminin ilk yılında (2007) Türkiye’nin ihracatı, 2011’de ise dış ticaret açığı Cumhuriyet tarihinde ilk kez 100 Milyar Dolar’ı geçmiştir. (<http://www.kalkinma.gov.tr>).

2 Temmuz 2013 tarihinde TBMM’de kabul edilen Onuncu Kalkınma Planı(2014-2018); ülkemizdeki geleceğe dönük çalışmalarda günümüzün değişimleri ile meydana gelen riskler ve belirsizliklere karşı ülkenin kalkınması adına bir takım hedeflerin belirlenmesi ve hayata geçirilmesi doğrultusunda meydana gelmiştir. Genel anlamda Onuncu Kalkınma Planı incelendiğinde girişimcilik ile ilgili beklentilerin hep daha iyiyi hedeflediği gözlemlenmektedir.

Türkiye’de bölgesel gelişme faaliyetlerini takip etmek ve girişimcilikte meydana gelebilecek rekabet farklarındaki önemli farkları en aza indirmek amacıyla çeşitli politikaların ele alındığı gözlemlenmektedir. Aşağıdaki tabloda bölgeler itibariyle verilen ekonomik göstergelere bakıldığında, 9. Kalkınma Planında uygulanan politikaların olumlu seyrine rastlanmaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de Bölgeler İtibariyle Çeşitli Göstergeler

Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı
Int. Journal of Management Economics and Business, ICAFR 16 Special Issue

Bölgeler	SEGE 2011 ¹	Nüfusun Payı ²	Nüfus Artış Hızı ³	Şehirleşme Oranı ⁴	GSKD'ye Katkısı ⁵	Büyüme Hızı ⁶	Kişi Başına Gelir ⁷	İşsizlik Oranı ⁸
TR10 (İstanbul)	1	18,3	1,9	98,8	27,7	5,3	155	11,3
TR51 (Ankara)	2	6,6	2,1	96,1	8,5	5,6	134	9,5
TR31 (İzmir)	3	5,3	1,4	90,2	6,5	4,5	123	14,8
TR41 (Bilecik, Bursa, Eskişehir)	4	4,9	1,8	85,7	6,6	6,6	138	7,4
TR61 (Antalya, Burdur, Isparta)	5	3,7	2,3	64,1	3,9	4,9	110	8,2
TR42 (Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)	6	4,5	2,0	76,0	6,2	6,6	141	10,5
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	7	3,7	1,4	50,2	3,6	3,9	97	7,7
TR21 (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)	8	2,1	1,8	66,3	2,7	7,4	130	7,4
TR62 (Adana, Mersin)	9	5,0	1,1	82,2	4,0	4,9	78	10,6
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	10	2,2	0,7	49,9	2,2	6,7	96	5,4
TR52 (Karaman, Konya)	11	3,0	0,9	70,1	2,4	5,0	77	6,1
TR33 (Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak)	12	3,9	0,2	55,1	3,6	6,4	88	4,4
TR81 (Bartın, Karabük, Zonguldak)	13	1,3	0,1	52,1	1,3	2,1	93	7,3
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	14	3,1	0,5	65,0	2,3	5,0	73	8,2
TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)	15	3,6	-0,1	59,7	2,8	5,5	74	5,7
TRC1 (Adıyaman, Gaziantep, Kilis)	16	3,3	2,2	78,6	1,6	4,7	49	11,8
TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon, Ordu)	17	3,4	0,4	37,9	2,6	6,7	75	6,3
TR71 (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde)	18	2,0	0,3	51,0	1,5	4,9	72	6,8
TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop)	19	1,0	0,3	35,4	0,7	1,3	71	5,6
TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)	20	2,2	0,9	55,4	1,3	4,7	59	8,5

TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	21	4,0	1,3	57,2	2,6	6,7	63	10,4
TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum)	22	1,4	-0,1	50,3	0,9	3,4	59	6,3
TRC2 (Diyarbakır, Şanlıurfa)	23	4,4	2,3	61,8	1,7	2,6	40	6,9
TRC3 (Batman, Mardin, Siirt, Şırnak)	24	2,8	1,6	58,5	1,1	8,0	41	21,3
TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars)	25	1,5	0,3	36,9	0,6	2,7	38	7,4
TRB2 (Bitlis, Hakkari, Muş, Van)	26	2,8	1,2	43,5	1,0	5,1	36	8,9
TÜRKİYE		100	1,4	72,3	100	5,4	100	9,2

Kaynak:10. Kalkınma Planı 2013-2018 <http://www.dap.gov.tr/>

Türkiye’de 10. Kalkınma Planı çerçevesinde girişimciliğin geliştirilmesi adına geçmiş dönemdeki çalışmalarında girişimciliği bir adım ileri götürmekteki rolü üzerine de durulması gerekmektedir. Geçmiş kalkınma raporları ele alındığında; üniversitedelerdeki girişimcilik faaliyetlerinde önemli gelişmelere rastlanmaktadır. Bunlara örnek olarak girişimcilik dersleri, girişimcilik yarışmaları ve KOSGEB’in üniversiteler bünyesinde kurduğu girişimcilik merkezlerince verilen girişimcilik eğitimleridir. (Bozkurt, 2011, s.51).

10. Kalkınma Planında girişimciliğin bulunduğu noktadan alınarak çok daha önemli noktalara getirilmesinde bireylerin girişimcilik algılarının analizlerinin yapılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda kalkınma planınca eğitimde beklenen iyileştirmeler ve bölgesel kalkınma ile girişimcilikte hedeflenen sayısal artışların doğru analiz edilip ülkenin ekonomik refah seviyesinin pozitif yönde etki altına alınması amaçlanmalıdır.

3. Girişimciliğin Teşviki ve Mikrofinans Kredi Sistemi

Dünyada yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik pek çok girişimcilik geliştirme programı vardır. Girişimciliğin, işsizlik sorununa önemli bir çözüm olanağı sunduğu gibi ekonomik büyümenin de önemli bir bileşeni olduğu kabul edilmektedir. Girişimci, ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek alanlara aktarılma sürecinde baş aktördür. Ayrıca kullanılmakta olan üretim araçlarının ve mevcut girdilerin değişik şekillerde kullanımı ile üretimi artırır. Bu yönüyle girişimci, toplumsal fayda yaratan ekonomik bir aktör olarak görülmekte ve ülkeler girişimciliği geliştirmeye çalışmaktadır. Bu çabalar içinde kadınlar, gençler, engelliler gibi belirli gruplara yönelik olanlar daha farklı bir özellik ve önem arz ettiği için genel programların dışında bu gruplarda girişimciliğin geliştirilmesine yönelik özel politikalar ve programlar geliştirilmesi gerekli olmuştur. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) kadın girişimciliği konusunu, işgücü piyasası politikalarında kadınlara erkeklerle eşit fırsatlar sağlanması bağlamında ele almaktadır (Ecevit, 2007).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 'Kendi İşini Kur' adıyla bilinen, ticari beceri geliştirmeye ilgili, amacı küçük işletmeleri desteklemek olan bir uluslararası eğitim programı (eğiticilerin eğitimi) bulunmaktadır. Türkiye'de ise Çalışma Bakanlığı, genel olarak istihdamı, özel olarak da kadın, genç ve engelli girişimciliğini artırma yönünde politikalar üretmekte ve uygulamaya koymaktadır. Bu politikaların öncelikleri arasında en önem verilenin, kayıt dışı istihdam ile mücadele olduğu görülmektedir.(Tömen ve Sarvan, 2015)

"Sosyal girişim" terimi bünyesinde "sosyal" ve "girişim" olmak üzere iki farklı olguyu barındırmaktadır. Girişimcilik anlayışı beraberinde tıpkı ticari girişimlerde olduğu gibi sorun ve fırsatları fark etme, doğru değerlendirme, risk alma ve yenilikçi yollarla çözümlenme olgularını getirmektedir. "Sosyallik" anlayışı ise girişimcilik prensiplerinin kar maksimizasyonu yerine toplumsal sorunlara uyarlanmasını kapsamaktadır. Böylece sosyal girişimler, sosyal sorunların çözümünde girişimcilik esaslı veya serbest piyasa temelli yöntemler benimseyen kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadır. Dünyada sosyal girişimlere yönelen yetenek, para ve ilgi gün geçtikçe artmakta, modelin rağbet görmesi ile birlikte çeşitli ulusal ve uluslararası platformlarda sosyal girişimlerin ne olduğuna ve ne yaptığına ilişkin tartışmalar yapılmaktadır (www.tusev.org.tr).

Sosyal girişimlerin bir diğer ortak yaklaşımı sosyal sorunların çözümünde "sistemik değişimi" hedeflemeleridir. Sosyal girişimler ele aldıkları alanlarda benzer vakaları tek tek düzeltmektense sistemik değişim yaratmayı, çözümlerini yaygınlaştırmayı ve uzun vadede toplumun desteğini kazanarak sorunun ortadan kaldırılmasını hedeflerler. Bu kurumlar, üçüncü sektör diye tanımlanan, devletin dışında kalan ve kâr amacı gütmeyen örgütler ve özel sektörü temsil eden ticari girişimler/şirketler (kâr amacı güden) olarak faaliyet göstermektedir. Sınırları oldukça esnek, bu yüzden de kâr amaçlı olan ve kâr amaçlı olmayan faaliyetleri melez bir şekilde gerçekleştirirler.

Sosyal girişimleri diğer tüm örgüt formlarından ayıran en temel özellik birincil ve tek amacının sosyal misyon olmasıdır. Sosyal girişimler "sosyal bir amaçla kurulur ve faaliyet gösterir, ekonomik faaliyetler yürütür, elde ettikleri karı sosyal amaçları için kullanır" (www.tusev.org.tr). Sosyal girişim yaklaşımının diğerlerinden farkını betimlemek için kullanılan yaygın bir benzetme sosyal girişimlerin yalnızca balık vermek veya balık tutmayı öğretmekle yetinmedikleri, bunun yerine balık endüstrisini kökten değiştirmeyi hedefledikleri yönündedir (Denizalp 2009).

Dünya çapında sosyal girişimciliği destekleyen ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan Ashoka Uluslararası Sosyal Girişimciler Ağı 1980 yılında William Drayton tarafından

Hindistan'da kurulmuştur (www.ashoka.org). Ashoka sağlık, eğitim, çevre, insan hakları, kalkınma ve sivil inisiyatifin geliştirilmesi alanlarında çalışan sosyal girişimcileri, kendilerini, dolayısı ile işlerini geliştirebilmeleri için uluslararası düzeyde maddi ve manevi olarak desteklemektedir. Dünyanın ilk ve en geniş sosyal girişimci ağı Ashoka, günümüzün acil toplumsal sorunlarına kalıcı çözümler getiren sosyal girişimcileri bulmakta, onları maddi - manevi destekleyerek kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerini ve çözümlerini yaygınlaştırmalarını sağlamaktadır. Ashoka,

toplumsal değişimin katalizörleri olan bu bireylere 30 yıldır ev sahipliği yapmakta, 70 ülkeden 3000'i aşkın Ashoka üyesi (AshokaFellow) çeşitli alanlarda çalışmaktadır.

1976 yılında Bangladeş’de Dr. Muhammed Yunus tarafından bir sosyal girişimcilik modeli çerçevesinde geliştirilen mikrofinans programlarının yoksulluğun azaltılmasında çok etkili bir araç olduğu ileri sürülmektedir. Dünyada ve Türkiye’de birbirinden farklı mikrofinans programları uygulanmakla birlikte en yaygın ve en etkin uygulanan program Grameen Bank tarafından başlatılmıştır (Türkiye Kalkınma Bankası, 2007). Dr. Muhammed Yunus tarafından bu amaçla kurulan Grameen Bank’ın başlattığı mikrofinans programları, Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika’da halen uygulanmaktadır.

Bir sosyal girişimci olan Grameen Bank’ın kurucusu Dr. Muhammed Yunus, yoksul kesimin mali sistem içerisinde faaliyet gösteren bankalar vb. ticari kuruluşlardan kredi temin etmelerinin mümkün olmadığını ve bu kişilerin yerel para simsarlarının ellerinde tutsak olduklarını gözlemledikten sonra bir proje başlatmaya karar vermiştir. Projede ihtiyaç sahibi yoksul bireylere beşer kişilik gruplar oluşturmaları halinde, maddi teminat talep etmeksizin, işlerini geliştirmeleri için küçük miktarlarda krediler sağlanır (Hashemi & Morshed 1997). Projede amaç, kırsal kesimde yaşayan yoksullara kredi dağıtımını yapabilecek bir bankacılık sisteminin oluşturulmasıdır. Dr. Muhammed Yunus bu proje ile kırsal alandaki yoksulluğun önlenmesine ve bu alanların bölgesel kalkınmalarına farklı bir açıdan yaklaşarak yoksul kesime ücretli işler yaratılması yerine, onların kendi işlerine sahip olmaları ile hem ekonomik hem de sosyal açıdan arzulan sonuçlara daha hızlı bir şekilde ulaşabileceğini vurgulamaktadır (Rhyne 1994). Ayrıca, yoksul kesimin kredi olanaklarından yoksun olmalarının onların temel insan ihtiyaçlarından mahrum oldukları anlamına geldiğini belirterek toplumdaki en yoksul kesimin finansal kaynaklara rahatlıkla, hiçbir maddi teminata gerek duyulmaksızın ulaşabilmelerinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Ona göre hiç kimse parayı fakirlerden daha iyi bir şekilde yönetemez. Grameen Bank uygulamasında, karlılık gibi bir bankada bulunması gereken en temel öğeler korunurken, sosyal alanda toplum için gerekli adımların da atılmaya çalışıldığı, Dr. Yunus’un deyimıyla “*sosyal bilince sahip bir kapitalist kuruluş*” meydana getirildiği söylenebilir (Bornstein 1996).

Littlefield ve diğerleri (2003), yoksul hane halklarına sağlanan finansal hizmetlerin Birleşmiş Milletlerin Milenyum Kalkınma Hedeflerinin başarılması üzerinde güçlü bir etki yarattığına ilişkin birikmekte olan kanıtları paylaşmaktadır. Bu şekilde sağlanan mikrofinansın iş kredilerinin ötesine geçip sadece mikro girişimlerin yatırımları için kullanılmakla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda hane halklarının acil ihtiyaçlarına yanıt verdiği, sağlık ve eğitime yatırım yapıldığı ve çeşitli nakit ihtiyaçlarını karşıladığı ileri sürülmektedir. Yoksullara sağlanan finansal hizmetler içinde krediler, tasarruf imkanları, sigorta, transfer ödemeleri ve hatta mikro emeklilik gibi hizmetler de bulunmaktadır. Bu makale, Bolivya’dan Gana’ya, Endonezya’dan Hindistan’a, Zimbawe’den Bangladeş’e kadar çok sayıda ülkede yürütülen onlarca çalışmada mikrofinans programına katılan yoksulların gelir, eğitim, sağlık, beslenme, ekonomik durum, çocuklarının eğitim seviyesi gibi pek çok göstergede iyileşme yaşandığını özetlemektedir. Ancak, Küresel Kalkınma Merkezi’nin (Center for Global Development) 2007 raporunda, mikrofinansın kredi kullanan bireyler üzerindeki dönüştürücü etkileri üzerine pek çok hikaye olmakla birlikte, yakın zamana kadar mikrofinansın etkilerini diğer faktörlerden ayırt etmeye ya da mikrofinansa değişik yaklaşımların sonuçları nasıl değiştirdiğini tespiti girişen çok az

sayıda güçlü araştırma yapıldığına dikkat çekilmektedir. Jamaluddin Husain (2008) mikrofinans kuruluşlarının yoksulluğu azaltma konusundaki rolünü ele alan çalışmaları değerlendirdiği makalesinde, bu kuruluşların yoksulluğun giderilmesi üzerinde etkili olduğuna ilişkin kanıtların birikmekte olduğuna dikkat çekmekte, ancak iki çeşit mikrofinans kuruluşu arasında ayırım yaparak dış yardım ve bağışlara muhtaç olan, dolayısıyla daha istikrarsız mikrofinans kuruluşlarının değil, kendi geliri olan ve ayaklarının üstünde durabilen, dolayısıyla sürdürülebilirliği olan kuruluşların yoksullukla mücadelede daha etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Türkiye’de mikrofinans uygulaması ilk olarak *Türkiye Grameen Mikrofinans Programı* (TGMP)” adı altında 11 Haziran 2003 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı, Diyarbakır Valiliği ve Grameen Trust’ın işbirliğiyle yürütülen proje çeşitli kişi ve kurumlardan aldığı yardım ve bağışlarla faaliyetlerine başlamıştır. Yoksulluğu azaltmak ve çözmek, girişimciliği desteklemek ve mikrokredi sağlamak üzere dünyada ve Türkiye’de birçok çalışma ve uygulama mevcut olmakla birlikte, bu çalışmaların ve uygulamaların sürekliliği ve sürdürülebilirliği, ayrıca girişimciliği geliştirme ve yoksulluğu azaltma konusundaki etkinlikleri ülke bağlamında yeterince araştırılmamıştır.

Türkiye'nin bu konudaki deneyimini ortaya koymak üzere Diyarbakır’daki Grameen Mikrofinans Programından yararlanan 100 kadın üzerine gerçekleştirilen alan araştırmasının bulgularının (Balkız & Öztürk 2013) ortaya koyduğu tablo pek parlak değildir. Araştırma sonuçları mikro krediye başvuru kararının alınmasında erkeğin belirleyici konumda olduğunu, herhangi bir ekonomik girişimi başlatma ve bir başlangıç sermayesine erişim konusunda kadınların bağımsız karar veremediklerini; kredilerin genellikle hanedeki borçların ödenmesi ya da acil ihtiyaçların karşılanması için kullanıldığını; kredi kullanılarak yapılan işlerin geleneksel ev-içi üretim özelliği gösteren işler olup ev dışında güvenceli, düzenli gelir getiren ve kadınları kamusal hayata sokan işler olmadığını; mikrokredi ile yapılan işten elde edilen kazancın düşüklüğünün kadının ekonomik bakımdan güçlenmesi teziyle uyuşmadığını; ailenin geçiminde erkeğin belirleyici olması ve kadının kazancının erkekle eş düzeyde olmayıp ek gelir statüsünden bir türlü kurtulamayışı nedeniyle sosyo-ekonomik bakımdan kadının statüsünde de bir değişim olmadığını göstermiştir. Mayıs 2014 tarihi itibarıyla Türkiye’de bu bankanın sürdürdüğü TGM programından yararlanmakta olan 63.502 kadın mevcuttur (Tömen ve Sarvan, 2015). Bunların 51.246’sı kredi alan üye, 12.256’sı ise kredi bekleyen üyedir. Bu program kapsamında 105 şube ve 320 personel ile faaliyetler sürdürülmekte, Haziran 2014 itibarıyla toplam 317.301.862 TL kredi dağıtılmış bulunmaktadır.

4. Sonuç

Küreselleşme ile gelen değişimlere ayak uydurma zorunluluğu ülke ekonomilerinin kendilerini güvende hissetmeleri için mutlak olarak benimsemesi gereken durumlar doğurmaktadır. Bu noktada değişken ekonomiye sahip gelişmekte olan ülkelerin çok fazla dengesizlikle karşılaşacağı ön görülmektedir. Türkiye de gelişmekte olan bir ülke özelliği taşımakta olup ekonomik istikrarın gerek sosyal gerek kültürel gerekse politik dengelerin olumlu seyretmesi için sürdürülebilir bir ekonomik düzleme ihtiyaç duymaktadır. Genç nüfusa sahip olmasının birçok gelişmekte olan ülkeye oranla büyük avantaj sağladığı ülkemizde bireylerin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi önemlidir. Girişimcilik olgusu günümüzün en güçlü ekonomik destekleyicisidir. Bu

manada girişimciliği yalnızca kavramsal olarak değil aynı zamanda güncel hayatta uygulanabilir yönüyle de değerlendirmek gerekmektedir. Bu amaçla hayata geçirilen mikrofinans uygulamaları özellikle kadın girişimcilerin ekonomiye katkılarının gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Mevcut uygulamaların aksayan yönlerinin belirlenerek giderilmesi ile bireysel çabaların ekonomik değerinin ortaya çıkarılması sağlanabilir.

Kaynakça

- Balkız Ö. I. & Öztürk E. (2013), Neo-Liberal Gelişme Anlayışı ve Kadın: Mikro Finans Uygulamaları Kadınları Güçlendiriyor mu? *Mediterranean Journal of Humanities*, III/2 1-21.
- Bozkurt Ç. Ö. (2011), *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimci ve Öğre Üyelerinden Öneriler*, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara
- Boone, Louis E.-David L. Kurtz (2000), *Contemporary Business*, HarcourtIne., USA.
- Bornstein D. (1996), *The Prize of a Dream: The Story of the Grameen Bank*. Chicago
- Cansız, E. (2007), “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Isparta
- Center for Global Development (2007), *Evaluating the Impact of Microfinance*, <http://www.cgdev.org/content/article/detail/12338/>. (Erişim tarihi :16.02.2016)
- Denizalp H. (2009), *Toplumsal Dönüşüm için Sosyal Girişimcilik Rehberi*. STGM 2009.
- Doğan S., (2010), *Avrupa Birliğinin Girişimcilik Politikası, Kobi Yaklaşımı ve Türkiye*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, yayın no:2010-80, İstanbul
- Ekonomi Bakanlığı, (2012), *Türkiye Yatırım Danışma Konsey İlerleme Raporu*, Ankara
- Demir, U.(2010), *Girişimcilik Ders Notları*, <http://webcache.ugurdemir.info/ders-notlari/emyogirisimcilik>, Erişim Tarihi:08.02.2016
- European Commission. (2011), *Entrepreneurship Education: Enabling Teachers as a Critical Success Factor*, Brussel
- Hashemi S. M. & Morshed L. (1997), *Grameen Bank: A Case Study*. Eds. Geoffrey Wood & Iffath A. Sharif. *Who Needs Credit? Poverty and Finance in Bangladesh*. New York
- Husain J. (2008). “Role of Micro-Finance Institutions in Reducing World Poverty: An Overview”. *The Business Review*, Cambridge, 11/1, December (2008) 38-42.
- Kalkınma Bakanlığı, 2012 Yılı Programı, Ankara
- Orta Vadeli Program (2013-2015) <http://www.bumko.gov.tr/TR,42/orta-vadeli-program.html>, (Erişim Tarihi:13.02.2016).

OECD, (2012), *Entrepreneurship at a Glance*, OECD Publishing

Onuncu Kalkınma Planının (2014 - 2018) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Sunulduğuna Dair Başbakanlık Tezkeresi İle Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/1238) S.243
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss476.pdf> (Erişim Tarihi:13.02.2016)

10. Kalkınma Planı 2013-2018 <http://www.dap.gov.tr/> (Erişim Tarihi:14.02.2016)

Özkul, G., (2008), “Girişimcilik Teorileri ve Girişimci Tipleri: Antalya-Burdur-Isparta İllerinde (İBSS Düzey 2 TR61 Bölgesinde) İmalat Sanayi KOBİ’lerindeki Girişimciler Üzerine Bir İnceleme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Isparta, s.15

Rhyne E. (1994), *A New View of Finance Program Evaluation: The New World of Microenterprise Finance*. West Hartford

T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 Girişimciliğin Geliştirilmesi, Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2023
<http://www.kalkinma.gov.tr/pdf> (Erişim Tarihi: 13.02.2016)

Tömen G. ve Sarvan F. (2015) Mikrofinans Programlarının Kadın Yoksulluğu ve Girişimciliği Üzerine Etkileri: Bir Araştırma ve Bir İşbirliği Modeli Önerisi, *Mediterranean Journal of Humanities*, V/I, 343-363

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. (2007), *Mikrofinansman*, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü. Ankara

Tüsiad Basın Bülteni, (2003), “Türkiye’de Girişimcilik, Özet Bulgular”, (<http://www.tusiad.org.tr>) Erişim Tarihi: 11.02.2016

www.ashoka.org

www.tusev.org.tr